

Stanislaw Lem - O počítači, který bojoval s drakem

Král Poleander Partobon, vládce Kybery, byl velikým bojovníkem a protože holdoval nejmodernějším strategickým metodám, považoval za nejvyšší vojenské umění kybernetiku. Jeho království se přímo hemžilo myslícími stroji, které Poleander umísťoval nejen do škol a astronomických observatoří, ale prostě všude. Přikázal vložit elektronické mozky do kamenů na silnicích, aby hlasem varovaly chodce před klopýtnutím. Stejně tomu učinil se sloupy, domy a stromy, aby se každý všude doptal na cestu; zavěsil je na mraky, aby zhora ohlašovaly déšť; elektronické mozky dostaly kopce i údolí. Na Kybeře prostě nebylo možné někam vkročit a nenarazit přitom na rozumný stroj. Život na planetě se rychle měnil, protože král nejen přikázal všechno existující kyberneticky zdokonalit, ale svými zákony zaváděl zcela nový pořádek. V jeho království žili kyberaci a kyberovádi, dokonce i kybermouchy. Když se příliš rozmnožily, chytali je mechaničtí pavouci. Na planetě šuměly kyberháje a kyberlesy, hrály kyberloutny a kyberpiána. Kromě těchto civilních zařízení tam bylo dvakrát více vojenských, protože král byl nesmírně udatným vojevůdcem. Ve svém paláci měl jeden velice bojovný strategický počítač včetně mnoha menších, dále měl divizi kybertanků, několik ohromných kybermatů a zbrojnice plné dalších zbraní včetně střelného prachu. Nesmírné ho však trápilo, že nemá žádného nepřítele. Nikdo nechtěl jeho království napadnout, takže nemohl prokázat svou vpravdě královskou udatnost a strategický důvtip, stejně jako naprostou nezbytnost kyberzbraní. Vzhledem k nedostatku skutečných nepřátel a útočníků přikázal král svým inženýrům, aby mu sestrojili umělé a sváděl s nimi vítězné boje. Protože to byly opravdu lité bitvy, obyvatelstvo tím velice trpělo. Poddaní reptali, když syntetický nepřítel poléval jejich sídla napalmem a odvážili se vyjádřit nesouhlas i tehdy, když sám král, jejich ochránce, ničil při pronásledování umělého nepřítele všechno co mu stálo v cestě. Ti nevděčníci nařikali přesto, že se tak dělo kvůli jejich záchraně.

Válečné hry na planetě krále nakonec omrzely. Snil o kosmických bitvách a taženích. Jeho planeta měla veliký Měsíc, docela pustý. Král uložil poddaným vysoké daně, aby mohl na Měsíci postavit velké vojsko a tak získat nová bitevní pole. Poddaní ochotně platili, protože doufali, že je král Poleandr už nebude osvobozovat svými kybermaty ani zkoušet u nich nové zbraně. Královští inženýři nakonec sestrojili na Měsíci veliký počítač, který měl postupně vytvořit potřebná vojska i zbraně. Král hned od počátku zkoušel, jak počítač funguje; jednou mu telegraficky přikázal, aby udělal elektrodraka. Byl totiž zvědavý, zda je pravdivé tvrzení, že ten stroj dokáže všechno. Když umí všechno, tak ať zahraje divadlo. Obsah depeše došel však zkreslený a počítač obdržel rozkaz, aby udělal elektrodraka. Úkol splnil jak uměl nejlíp.

Král vedl tehdy ještě jednu válku, kterou osvobozoval své provincie, jejichž se zmocnili elektrytíři; docela tedy zapomněl na úkol zadaný měsíčnímu počítači. Zničehonic přiletěly z Měsíce na planetu obrovské balvany. Král užasl, protože jeden z nich dopadl na palác a zničil mu kolekci kyberlíků, trpaslíků se zpětnou vazbou. Velice se rozhněval a okamžitě telegrafoval měsíčnímu počítači, co si to dovoluje. Nedostal odpověď, počítač totiž už neexistoval; drak ho pohltil a předělal na svůj ocas.

Král ihned poslal na Měsíc trestnou výpravu a do jejího čela postavil svůj nejjudatnější komputer. Avšak jen se zablýsklo a zahouklo a bylo po stroji i po výpravě; drak totiž bojoval doopravdy a měl vůči králi a království ty nejhorší úmysly. Král posílal na Měsíc generály-kyberály, plukovníky-kyberníky, dokonce i jednoho kyberis-sima, ale ani ten nic nedokázal, jen boj trval trochu déle, jak mohl král pozorovat dalekohledem postaveném na terase královského paláce.

Drak rostl a Měsíc se zmenšoval, poněvadž ho netvor postupně požíral a přetvářel na vlastní tělo. Král i jeho poddaní viděli, že je zle. Až elektrodrakovi zmizí pod nohama pevná půda,

vrhne se nepochybně na ně a na planetu. Král se velice bál, ale nevěděl, co si má počít. Posílat do boje další stroje nechtěl, protože prohrávaly a zaútočit sám měl strach. Jedné noci uslyšel, jak ťuká telegrafický aparát v jeho ložnici. Byl to královský aparát, celý ze zlata a s briliantovým pisátkem, spojený přímo s Měsícem. Král přiběhl a telegraf ťuk ťuk, vytůkal telegram: "Elektrodrak vzkazuje, že Poleander Partobon se má vzdát vlády, protože on, drak, zamýšlí usednout na jeho trůn!"

Král se vyděsil, roztřásl se a tak jak byl, v nočním hranostajovém pyžamu L v pantoflích, běžel do palácového sklepení, kde byl starý a velice moudrý strategický stroj. Zatím se ho neptal na radu, protože ještě před vznikem elektrodraka se s ním pohádal o jednu vojenskou operaci. Tentokrát se však nechtěl hádat, potřeboval si zachránit trůn i život!

Zapnul stroj a sotva se nahřál, hlasitě ho oslovil:

"Můj počítači! Můj milý! Je to tak a tak, elektrodrak mě chce zbavit trůnu a vyhnat z království, zachraň mě a mluv, co dělat, abych ho porazil."

"Kdepak," namítl počítač, "napřed musíš přiznat, že jsem měl pravdu v oné záležitosti a kromě toho si přeji, abys mě jmenoval Velkým Počítacím Hejtmanem. Můžeš mi také říkat Vaše Ferromagnetičnosti!"

"Dobrá, dobrá, jmenuji tě Velkým Hejtmanem a se vším souhlasím, jenom porad'!"

Stroj zahučel, zašuměl, zaharašil a pak řekl:

"Je to jednoduché. Je třeba udělat silnějšího elektrodraka než je ten, co sedí na Měsíci. Porazí toho měsíčního, poláme mu všechny elektrohnáty a tak dosáhneme cíle!"

"To je výborné," odvětil král. "Můžeš mi udělat plán toho draka?"

"Bude to superdrak," řekl stroj. "Neudělám jenom plán, ale i jeho samotného, už na tom pracuji, jenom chvíli počkej!" a zase zašuměl, zahučel, zazářil a z boku mu začala růst jakási ohromná elektrotlapa, když tu král vykřikl:

"Starý počítači, stůj!"

"Jak mě to nazýváš? Jsem Velkým Počítacím Hejtmanem."

"Promiň," řekl král. "Vaše Ferromagnetičnosti, až ten tvůj drak porazí toho druhého, určitě zůstane na jeho místě a jak ho pak odstraníme?"

"Zhotovím jiného, ještě silnějšího," vysvětlil stroj.

"Ne, prosím tě, nedělej to. K čemu jsou mi na Měsíci stále silnější draci, když já tam nechci žádného!"

"To je něco jiného," odvětil stroj, "proč jsi mi to neřekl hned? Vidíš, jak nelogicky se vyjadřuješ? Počkej, musím to uvážit."

Stroj zahučel, zařinčel, zašuměl, konečně si odkašlal a řekl:

"Je třeba udělat antiměsíc s antidrakem, uvést ho na oběžnou dráhu kolem Měsíce (tu v něm něco zachrastilo) dřepnout si a zazpívat: Já jsem robot malý, nebojím se vody, kde je voda, tam je hic, nebojím se vůbec nic, od noci až do rána, roste moje odvaha!"

"Podivně mluvíš," usoudil král, "co má společného antiměsíc s písničkou o mladém robotu?"

"O jakém robotu?" otázal se stroj. "To nic, spletl jsem se, něco mě uvnitř zlobí, asi jsem se přepálil."

Král začal hledat to přepálení, nakonec našel vadnou elektronku, vyměnil ji za novou a zeptal se, co má dělat s tím antiměsícem.

"S jakým antiměsícem?" podivil se stroj, který mezitím zapomněl, co říkal předtím. "O antiměsíci nic nevím... počkej, musím si to rozmyslet."

Zašuměl, zařinčel a pronesl:

"Je třeba vytvořit obecnou teorii boje s elektrodraky, ve které bude měsíční drak zvláštním případem, velmi snadno řešitelným."

"Vytvoř takovou teorii!" řekl král.

"Za tím účelem nejprve musím vyrobit pokusné elektrodraky."

"Ne, děkuji mockrát!" zvolal král, "jeden drak mě chce zbavit trůnu a nechci vidět, co by stalo, kdyby jich bylo ještě víc!"

"Tak zkusíme něco jiného. Použijeme variantu strategické metody postupných přiblížení. Jdi a zatelegrafuj drakovi, že mu podstoupíš trůn pod podmínkou, že vykoná tři docela jednoduché matematické operace..."

Král šel a zatelegrafoval. Drak souhlasil. Král se vrátil ke stroji.

"Nyní," řekl stroj, "mu oznam první úkol: Ať se vydělí sebou samým!"

Král to učinil. Elektrodrak se vydělil, ale protože v jednom elektrodrakovi je pouze jeden elektrodrak, zůstal dále na Měsíci a nic se nezměnilo.

"Ach, co jsi to vyvedl," zvolal král a vběhl do sklepní místnosti tak rychle, až mu spadly pantofle. "Drak se vydělil sebou samým, ale protože je v sobě obsažen jen jednou, nic se nezměnilo!"

"Nevadí, to jsem udělal schválně pro odvrácení pozornosti," vysvětlil stroj. "Teď mu přikáž, ať se odmocní."

Král zatelegrafoval na Měsíc a drak se začal odmocňovat. Skřípal, funěl a třásl se, až v něm náhle něco povolilo a odmocnil se!

Král se vrátil ke stroji.

"Drak funěl, třásl se a dokonce i skřípal, ale odmocnil se a dál mi vyhrožuje!" volal už ve dveřích. "Co mám dělat, starý stro... totiž Vaše Ferromagnetičnosti?!"

"Uklidni se," řekl stroj, "a řekni mu, aby se od sebe odečetl!"

Král pospíchal do ložnice, zatelegrafoval a drak se začal odečítat. Nejprve odečetl ocas, pak nohy, potom tělo a když konečně upozoroval, že něco není v pořádku, zaváhal, ale odečítání probíhalo dál, odečetl si hlavu a zůstala nula, čili nic. Nebylo už elektrodraka!

"Elektrodrak už není," zvolal radostně král, když přiběhl do sklepení, "díky ti starý počítači, díky... napracoval ses... zasloužíš si odpočinek, hned tě vypnu."

"Ne, ne, můj drahý," odvětil stroj. "Splnil jsem tvé přání a ty mě chceš za to vypnout a už mi neříkáš Vaše Ferromagnetičnosti?! To se mi vůbec nelíbí! Teď se já sám změním v elektrodraka, můj milý, a vyženu tě z království. Určitě budu vládnout líp než ty, protože jsi se stejně se mnou radil o všech důležitých problémech, takže jsem ve skutečnosti vládl já a ne ty..."

S mocným řinčením a rachotem se začal měnit v elektrodraka; už mu z boků rostly plamenné elektrolapy, když tu král, který překvapením oněměl, strhl z nohou pantofle, přiskočil blíž a tloukl do jeho elektronek hlava nehlava! Stroj zařinčel a rozkašlal se, popletl se mu program - měl vzniknout elektrodrak a zatím se díky tomu příkazu měnil v elektrodrát a před královskými zraky se stroj se stále tišším chroptěním změnil v ohromné klubko lesklého elektrodrátu, který ještě chvíli jiskřil, dokud se z něho nevybil všechnen proud a před užaslým Poleandrem ležela velká drátěná cívka.

Král si zhluboka oddechl, obul si pantofle a vrátil se zpět do ložnice. Avšak od té doby se velice změnil. Příhody, které prožil, omezily jeho bojovnost a až do smrti se zabýval výhradně civilní kybernetikou. Vojenské se už nikdy nedotkl.

Přeložil Pavel Weigel